

4. Цуркан В.Ф. Структура серпентофауністических сообществ в некоторых экосистемах Модовы / В.Ф Цуркан // Матеріали 1-ї конференції Українського герпетологічного товариства — Київ. : — Зоомузей ННПМ НАН України, 2005. — 179-182 с.
5. Щербак Н. Н. Земноводные и пресмыкающиеся Украинских Карпат / Н. Н. Щербак, М. И. Щербань. — К. : Наукова думка, 1980. — 264 с.
6. Nekrasova O.D. Changes in the northern border of the home range of the dice snake, *Natrix tessellata* (Reptilia, Colubridae), in the Dnipro basin (Ukraine) / O.D Nekrasova., G.G. Gavrish, V.V. Kuybida // Vestnik zoologii, 2013. — 47, No 5. — 475–479 p.
7. Parker W. Population ecology / W. Parker, V. Plummer // Snakes: Ecology and Evolutionary Biology / R. Seigel, J. Collins, S. Novak (Eds.). — New Jersey : The Blackburn Press, 1987 (reprinted in 2002). — 253–301 p.
8. Petr V. First records of the dice snake (*Natrix tessellata*) from the North-Eastern part of the Czech Republic and Poland/ V. Petr, N. Bartłomiej, J. Daniel // Herpetology Notes, — Vol. 3 — 23–26 p.
9. Werner Y.L. A brief review of morphological variation in *Natrix tessellata* in Israel: between sides, among individuals, between sexes, and among regions / Y.L. Werner, T. Shapira // Turkish Journal of Zoology, 2011, — 452–466 p.

ХВОРОБИ МЕДОНОСНОЇ БДЖОЛИ НА ПАСІКАХ С. ЮР'ІВКА ГАДЯЦЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Закалюжний В.М., Тюжина К.О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Анотація

Розглядаються питання найбільш поширених хвороб медоносної бджоли пасік с. Юр'івка Гадяцького району Полтавщини. Вказуються методи їх діагностування, лікування та профілактики, а також значення утримання сильних бджолородин у житті людини.

У живій природі нашої планети бджоли є невід'ємним елементом екології, вони сприяють природному відтворенню та збагаченню рослинного світу. Бджоли дають людині цінний дієтичний і легко перетравний продукт — мед, важливу, часто незамінну сировину для різних галузей промисловості, віск та багаті лікувальними властивостями допоміжні продукти — маточне молочко, прополіс, бджолину отруту та квітковий пилок. Проте для розвитку бджільництва на сучасному етапі потрібно забезпечити бджіл відповідною медоносною базою та застосовувати інтенсифікацію галузі. Однією із основних складових цього процесу є утримання сильних бджолиних сімей, а цьому достатньо часто заважають хвороби медоносною бджіл, які стримують розвиток галузі [2, 3].

Проаналізувавши відповідну наукову літературу, ми з'ясували, що хвороби медоносною бджолою бувають інфекційні, неінфекційні та інвазійні.

Інфекційні хвороби викликаються мікроорганізмами рослинного походження: бактерії, що викликають бактеріози (паратиф, європейський і американський гнилець, септицемія); віруси, що викликають вірусні захворювання (мішкоподібний розплід, параліч); грибки, що викликають мікози (аскосфероз, меланоз, аспергильоз).

Інвазійні хвороби викликаються мікроорганізмами, тільки тваринного походження: найпростіші (грегаріоз, нозематоз, амєбіаз, лептомоноз);

гельмінти, що викликають мермітідоз; кліщі (акарапідоз, вароатоз); комахи, які викликають ентомози (браулез, сенотаніоз, фізоцефалез, мелеоз).

Неінфекційні хвороби не передаються іншим сім'ям, тому їх лікують усуненням причин захворювань і відновленням нормальних умов життєдіяльності бджіл [1].

Внаслідок спостережень на пасіці с.Юр'івка нами встановлено поширення таких хвороб: європейський гнилець, аскосфероз, аспергільоз бджіл, пилковий та нектарний токсикоз, застуджений розплід та вароатоз.

Діагностичними ознаками при визначенні хвороб стали: характерні клінічні ураження розплоду і дослідження у ветлабораторії, куди відсилають зразки хворих сімей з ураженням розплоду (інфекційні хвороби), зовнішні ознаки дорослих бджіл та личинок, особливості поведінки бджолиних сімей (неінфекційні хвороби), установлюють при огляді сімей і за допомогою лабораторного дослідження (інвазійні хвороби).

На пасіці с. Юр'івка ефективними є такі заходи профілактики: поліпшення умов утримання бджіл і проведення санітарних заходів, спрямованих на захист бджолиних сімей від проникнення збудника хвороби ззовні, підтримання необхідної кількості корму, видалення ураженого розплоду, застосування комплексу заходів, які затримують розмноження і розселення паразита, сприяють його знищенню, усувають шкідливу дію на сім'ю або зводять її до мінімуму.

Лікування діагностованих хвороб необхідно здійснювати методами підгодовування цукровими сиропами, забезпечення сімей достатньою кількістю води, утеплення зимівників, розпилення необхідних аерозолів та застосування вакцин [4, 5].

Отже, на сьогоднішній день, хвороби медоносної бджоли зменшують вихід продукції бджільництва, ослаблюють бджолині сім'ї і навіть можуть стати причиною їхньої загибелі. Утримання сильних сімей, забезпечення їх достатньою кількістю доброякісних кормів, гарний санітарний стан пасік, дотримання встановлених правил перевезення і пересилання бджіл значною мірою попереджає виникнення і розвиток багатьох захворювань. Важливо також вчасно, на самому початку, виявити хворобу і зайнятися лікуванням бджіл. З появою перших ознак потрібно проконсультуватися у ветеринарного працівника, у необхідних випадках відправити патологічний матеріал у лабораторію на дослідження. У діагностиці і застосуванні засобів боротьби найважливіша роль належить з'ясуванню причин захворювання.

Література

1. Гробов О.Ф., Лихотин А.К. Болезни и вредители пчел / О.Ф. Гробов, А.К. Лихотин — М.: Агропромиздат, 1989. — 239 с.
2. Иойриш Н.П. Пчелы в жизни людей / Иойриш Н.П. — К.: «Урожай», 1969. — 182 с.
3. Иойриш Н.П. Продукты пчеловодства и их использование / Иойриш Н.П. — М.: Россельхозиздат, 1976. — 175 с.
4. Сокур В. Спаситель бджіл, повелитель роїв / В. Сокур // Дивосвіт. — 2003. — №2. — С. 30-33.
5. Халифман И, Стефанов А. В мире пчел. Экскурсия на пасеку / И. Халифман, А. Стефанов — М.: Детгиз, 1955 — 159 с.